JANE GARDAM

Romanų „Vyras be trūkumų“ ir „Žmona su paslaptimi“autorė

Meilužis

Baigiamoji trilogijos apie Britų imperiją ir vieną santuoką knyga

ROMANAS

Aštri, žmogiška, dosni ir nuostabiai šmaikšti, ji – viena iš geriausių mūsų rašytojų. – *Hilary Mantel*

TYTO ALBA

JANE
GARDAM

Meilužis

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Danguolė Žalytė-Steiblienė

VILNIUS 2020

Jane GARDAM
LAST FRIENDS
Little, Brown
London, 2013

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį leidinį draudžiama atgaminti bet kokia forma ar būdu, viešai skelbti, taip pat padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais (internete), išleisti ir versti, platinti jo originalą ar kopijas: parduoti, nuomoti, teikti panaudai ar kitaip perduoti nuosavybėn.

Draudžiama šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokymo įstaigose, muziejuose arba archyvuose, mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti visiems prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

LAST FRIENDS © Jane Gardam, 2013
© Danguolė Žalytė-Steiblienė, vertimas į lietuvių kalbą, 2020
© „Tyto alba“, 2020

ISBN 978-609-466-475-5

PIRMA DALIS
Dorsetas

Pirmas skyrius

Titanų nebėra. Daugiau jie nebesikaus. Seras Edvardas Federsas, meiliai vadinamas Filtu* („Nepavyko Londone, bandyk Honkonge“ akronimas), ir seras Terensas Veniringas, du sumaniausi anglų ir tarptautinės teisės aiškintojai inžinerijos ir statybos klausimais, geriausi taršos etikos žinovai, mirę. Nuzulinti jų šarvai nukrito beveik nežvangtelėję, ir tylus Dorseto kaimelis, kuriame abu pensininkai įsikūrė beveik tuo pačiu metu (atsitiktinai, nes vienas kito nekentė daugiau kaip penkiasdešimt metų), apgedėjo velionius ir ėmė spėlioti, kokios įžymybės nusipirks jų namus.

Kaip juodu nekentė vienas kito! Daugiau kaip pusę šimtmečio kirsdavosi visame pasaulyje akis į akį, Hektoras ir Achilas, paprastai mūšio laukuose toli nuo namų, keldami į padanges arba maišydami su žemėmis – nelygu kliento po-

* FILTH – *Failed In London Try Hong Kong*. *Filth* angliškai reiškia „purvas“. (Čia ir toliau – *vertėjos pastabos.*)

reikis – didžiulius sugriuvusius tiltus, yrančias vandens saugyklas, netvarkingus, trupius naujus kelius per kalnynus, nutekamųjų vandenų valymo stotis, vėjo elektrines, vandenyno užtvaras ir prakiurusius magnatų baseinus. Kad senatvėje abu nusipirko po namą greta vienas kito kaime, kuriame visiškai nebuvo ko veikti, matyt, buvo vieną pilką dieną Olimpe nuobodžiaujančių dievų sugalvotas pokštas teisininkų pasauliui juokinti.

Pokštas buvo negražus, nes daug metų kalbėta – visi žinojo, – kad velionė Edvardo Federso žmona Betė kadaise buvo sero Terio meilužė. Gal neilgai. Bet kažkas buvo. Kažkas juos siejo. Tarkim, meilė.

Seras Teris apsigyveno kaimynystėje praėjus keleriems metams po Elizabetos – Betės – Feders mirties.

Jos vyrą Filtą, serą Edvardą, tvirtą kaip uola, tuo metu sėdėjusį su džinu ir toniku prie alkūnės vidaus kieme virš jos darželio ir vaizdavusį, kad su lazda šaudo kovus, sielvartas, ką čia slėpti, sugniuždė.

Filtą domino paukščiai ir žvėrys. Prieš daug daug metų parengiamosios mokyklos direktorius išmokė jį pažinti paukščius. Paukščiai, gamtos kalba ir direktorius, vadinamas trumpai – Seru, išgydė jį nuo siaubingo mikčiojimo ir suteikė galimybę tapti advokatu.

Jo namas, Deksterių sodyba, stovėjo ilgame siaurame miškingame slėnyje, pilname paukščių, netoli nuo kaimo kalvos. Už jo vartų, nuo posūkio užkopus keliuku į viršų, nematomas stūksojo Veniringo namas. Virš tako sviro aukštesni, tamsesni Veniringo medžiai, bet kovai nekreipė į juos dėmesio. Kovai, mąstė Filtas, draugauja ne su visais, o draugus palieka tik nu-

jausdami nelaimę. Kiekvieną vakarą prieš miegą ir kiekvieną rytą Filtas, gulėdamas lovoje tiesus kaip styga, tvarkingai užsagstytomis dryžuotos pižamos sagomis, su rūpestingai sulankstyta nosine viršutinėje kišenėje, klausydavosi energingo kovų krankimo ir būdavo paguostas. Tol, kol girdi karštus jų ginčus, nesiilgės komercinės teisės advokato gyvenimo.

Jis apgailestavo, kad kovai nelabai švarūs paukščiai. Seni jų lizdai buvo milžiniški. Aptriušę ir purvini. Pats Filtas buvo pabrėžtinai švarus. Jo kojų ir rankų pirštų nagai buvo kaip perlai (pedikiūrininkas atvykdavo pas jį į namus kas šeštą savaitę – dvidešimt penki svarai už apsilankymą), plaukai vis dar ne žili, garbanoti, rudens bronzos spalvos. Veido oda švytėjo ir beveik nesiraukšlėjo. Jis įdomiai kvepėjo degutiniu muilu, kuris daugelyje Anglijos grafysčių jau buvo retenybė. „Jis tikrai turi ką slėpti, – kalbėdavo jaunieji baristeriai. – Tik jo bjaurastis glūdi po devyniais užraktais.“ – „Filtas?! – sušukdavo seniai. – Neįmanoma!“ Be abejo, jie klydo. Edis Federsas, karališkasis advokatas, turėjo ką slėpti, kaip ir visi kiti.

Bet jo paslaptys buvo susijusios ne su pinigais. Jis niekada apie juos nekalbėdavo. Buvo džentelmenas. Turbūt pinigų turėjo kaip šieno. Kaip dumblo, kaip iš maišo, nors samčiu semk, nes ilgai ilgai buvo tarptautinės teisės advokatas. Ir jis nieko neišleisdavo arba išleisdavo labai nedaug. Gal truputį daugiau negu paslaptingasis kaimynas Veniringas. Filtas nebuvo tuščiagarbis. Kaimo keliukais jis vaikščiodavo vilkėdamas brangiais, bet labai senais tvido kostiumais. Nebuvo nei linksmas, nei įdomus, bet nebuvo ir pasipūtęs. Gal kada ir prisimindavo, kad turi milijonus, tvarkomus nepriekaištingai sąžiningų tarpininkų, bet ilgai apie juos negalvodavo. Kartais

juokaudavo kalbėdamas apie savo turtą. „O taip, aš Rytus šlovingus honorarais sutramdžiau, – sakydavo cituodamas parengiamosios mokyklos direktorių Serą, – cha cha."

Vienas jis niekada neidavo į teatrą ir neskaitydavo eilėraščių, nes greitai pravirkdavo.

Ilgainiui Filtas apsnūdo. Neturėjo jėgų net pagalvoti, kad reikėtų kraustytis kitur. Gali būti, kad taip jautėsi ir jo senas priešas ant kalvos. Jie nė karto nesusitiko. Jei po pietų išėję pasivaikščioti kaimo keliukais atsitiktinai išvysdavo vienas kitą iš tolo, abu nusukdavo akis į šalį.

Paskui maždaug po metų juos, matyt, suartino kažkoks įvykis. Niekas to neaptarinėjo, net kaimo krautuvėje, bet miške, kur vešėjo scylės, apstulbę žmonės juodu matydavo ir girdėdavo jųdviejų senosios anglų kalbos *staccato*. Kažkas atsitiko per sniegingas Kalėdas. Netrukus pasklido gandai, kad sẽniai ketvirtadieniais vienas su kitu žaidžia šachmatais. O kai Teris Veniringas kaip koks mulkis išvyko į kelionę ir mirė Maltoje, nes įkišo koją į plyšį uolos viršūnėje ir pažeistoje vietoje susidarė trombas, Edvardas Federsas tarė: „Senas kvailys. Gerokai per senas iškylauti. Taip jam ir pasakiau", – ir nustebo suvokęs, kaip jo pasiilgsta.

Tačiau jis atsisakė važiuoti į pamaldas už Veniringą Templio bažnyčioje Londone. Būtų kilę kalbų, žmonės būtų valkioję liežuviais Betę. Filtas buvo didingas, bet ne teatrališkas. Niekada toks nebuvo. Kiaurą dieną jis vienas sėdėjo namie žymėdamasis pastabas apie naująjį knygos „Hadsonas apie statybos sutartis" leidimą, kurį prieš kelerius metus buvo paprašytas

(prašymas paglostė jo savimeilę, vis dėlto jis garbaus amžiaus) dar kartą suredaguoti. Per vakarienę suvalgė kumpio grieži-nėlį, užsigerdamas viskiu, išklausė žinias. Išgirdęs pro posūkį į savo keliuką švilpiant grįžtančių iš Tisberio stoties kaimo lai-dotuvininkų automobilius, pajuto jų pasipiktinimą, tarsi būtų gavęs šlapiu skuduru per veidą, ir atsivertė kitą puslapį.

Tą vakarą niekas pas jį neužsuko, net pernelyg geidulinga senė Chloja, kuri amžinai sukiodavosi aplinkui nešina bulvių apkepu su mėsa. Net sodininkas, net namų tvarkytoja, kuri važiavo į pamaldas už mirusįjį Londone ir grįžo sodininko pikapu. Net Dulcija, kuri gyveno čia pat ant Privilegijų kalvos ir buvo ar tik ne seniausia jo draugė, prieš daug metų mirusio ir dažnai apgailimo žavaus seno Honkongo teisėjo našlė. Dulcija buvo mažutė kvailoka moterytė, bet iškiliausia kaimo aukštuomenės dama.

– Tegul mano, ką nori, – pasakė Filtas salyklinio viskio stiklui. – Man toks lengvabūdiškas elgesys neberūpi.

Bet per kitas Kalėdas lengvabūdiškai pasielgė jis pats – vienas išvyko į gimtinę, kurią tebevadino Malaja, ir mirė lip-damas iš lėktuvo.

Antras skyrius

Taigi vieną šaltą kovo rytą Dorseto grafystės Šv. Drugio Donhedo gyventojai išvažiavo į antras pamaldas už mirusįjį praėjus vos keliems mėnesiams po pirmųjų (pirmosios buvo už Veniringą, antrosios už Filtą), vėl į Templio bažnyčią, ir Tisberio stotyje laukė Londono traukinio. Geriausias pozicijas buvo užėmusios dvi trijų ir keturių žmonių grupelės, visi vilkėjo tamsiais, kaip pridera, drabužiais, bet stovėjo priešinguose perono galuose, nes, nors buvo kaimynai, dar nebuvo draugai.

Ketvertukas neseniai nusipirko Veniringo namą, nuo kelio nematomą, bet garsų rėžiančiu akį keistumu ir bjaurumu kaip buvęs savininkas, ir, kaip buvęs savininkas, nelindo į akis. Šią grupelę sudarė tėvas, motina, sūnus ir duktė, anot kalbų, *patys paprasčiausi* žmonės, nors sklido migloti gandai, kad tėvas – kažkoks inteligentas.

Priekyje traukinio laukė kaimo įžymybės: senoji našlė Dulcija su dukterimi Suzana ir dvylikamečiu anūku Hermanu, tikru amerikiečiu, rimtu ir labai drąsiai reiškiančiu savo nuo-

monę. Dulcija, mažutė senikė su pilku moleskino paltu ir skrybėlaite, ko gero, padaryta iš kaimo kovų plunksnų, buvo jam ligi pusės. Nusipirko ją karalienės gimtadieniui prieš keturiasdešimt metų Bondo gatvėje, Dar es Salame – ten Dulcijos vyras buvo teisėjas, nerūpestingas ir patenkintas net prie kartuvių.

Suzana, kresna Dulcijos duktė, buvo niūri asmenybė, ištekėjusi už vyro, kuris retai iškeldavo koją iš Bostono Masačusetso valstijoje. Senelė, motina ir sūnus turėjo keliauti pirmąja klase. Vietos buvo rezervuotos.

Ketvertukas, niekada iš anksto niekur neužsakinėdavęs vietų, triukšmingai trepsėjo laukdamas grumtynių dėl paskutinio vagono, pasiruošęs stovėti visą kelią iki Vaterlo tarp žmonių, kurie per tarnautojų nedarbo dienas buvo išvykę į Veimutą. O štai dabar girti arba apsikvaišinę kai kurie tatuiruoti jaunuoliai, apsigerbę suknelėmis, dainuoja ir geria tirštuosius kokteilius. Senoji Dulcija su šitais nesusidurs. Jai širdies ūžesiai.

Trijulė įsitaisė pirmojoje klasėje. Suzana čiupo „Daily Telegraph“ kryžiažodį, sudorojo jį per kelias minutes, nusviedė laikraštį ir tarė:

– Nesuprantu, ko mes ten trenkiamės. Ką tik palaidojom Veniringą.

– Seniai jau, – nesutiko Dulcija. – Man patiko jo laidotuvės.

– Tau nesveika, mama. Šitiek mirčių. Tavo amžiuje.

– Vargu, – prieštaravo Dulcija. – Taip žmonės palaiko ryšį.

– Nė kiek netrokštu su niekuo palaikyti ryšio.

– Žinau, mieloji, – atsakė Dulcija, žiūrėdama į anūką ir spėliodama, kaip šis atsirado pasaulyje.

– Ko gero, nepamatysime nė vieno pažįstamo. Filtas buvo daug vyresnis už tave. Tu ištekėjai vos spėjusi baigti mokyklą.

– Tikrai? Vaje, – nusistebėjo Dulcija.

– Mama, – tarė Suzana ir – stebuklas – palietė motinai ranką, – nenusimink, jei į pamaldas beveik niekas neateis. Jis buvo labai senas. Veniringas buvo jaunesnis.

Bet bažnyčia buvo pilna – keista. Atėjo jaunimo – kas jie tokie? – ir nė kiek nepanašių į advokatus asmenų. Jie grupavosi būreliais, linkčiojo ir šypsojosi vieni kitiems. Vieni spoksojo mandagiai stebėdamiesi, kiti – bjaurėdamiesi. Atėjo ir neūžauga. Be abejo. Jis ne vieną dešimtmetį buvo Filto solisitorius konsultantas... tai jis dar nemiręs? Štai jis, atkišęs kojas į priekį, raukšlėtu kaip graikinis riešutas veidu, pasidėjęs ant kelių didžiulę rudą fetrinę skrybėlę, sėdi viename iš šoninių Juridinių korporacijų seniūnams rezervuotų klauptų. Ir neketina persėsti kitur.

Intelektualusis šeimos galva sušnibždėjo žmonai, kad neūžauga – garsenybė, tegul vaikai į jį pasižiūri. „Jam apie šimtą metų. Mūsų vaikai papasakos anūkams. Jau bent dešimt kartų buvo pasklidę gandai, kad jis mirė. Turėjo Filtui įtakos.“ Abiem vaikams neūžauga nepadarė jokio įspūdžio, o mažylė paklausė, ar ateis karalienė.

Vieną klauptą buvo užėmusios kelios emigrantų šeimos kartos neįprastos odos spalvos. Britai – blyškūs kaip „Wensleydale“ sūris. Vieną eilę užėmė kinų kilmės indoneziečiai ir keli japonai, sudrausti dėl mobiliųjų telefonų. Bažnyčios gale, netoli viduramžių riterių, drybsančių ant grindų sulaužytais

kalavijais ir nosimis, maklinėjo liūdnas ilgšis. „Baristeriai?“ – paklausė vaikai, bet intelektualusis tėvelis abejojo. Nukaršęs ilgšis tylomis atsisakinėjo persėsti į garbingesnę vietą, mat paaiškėjo, kad jis kadaise buvo vicekancleris.

Atvažiavo Filto sodininkas ir namų tvarkytoja; šį kartą jie pastatė pikapą Templyje ir ką tik puikiai papietavo „Češyro sūryje“ Strande. Ką tik atvyko aukšta labai labai sena moteris ilgu šilkiniu šviesiai rožiniu apsiaustu ir įsmuko tarp rytiečių, kai choras užtraukė pirmąją giesmę pritariant vargonams.

– Galvą guldau, čia jo buvusi meilužė, – pasakė intelektualas.

– Veikiau jos šmėkla, – pasakė žmona.

O paskui visi užgiedojo „Prisiekiu tau, mano šalie“, nors Filtui, gimusiam prie Juodosios upės Malaizijos džiunglėse, nešiotam jaunutės ajos, džiugiai migdytam nakties vandens čiurlenimo, medžių šlamėjimo ir nematomų gyvūnėlių šnaresio, saugotam įvairiausių dievų, Anglija niekada nebuvo tėvynė.

Kartais, toptelėjo jam, reikėtų ilgai ir atidžiai apžiūrėti senus draugus. Kaip senus drabužius spintoje: ateina laikas patikrinti, ar neįsiveisė kandžių. Ko gero, teks išmesti ir pamiršti. Taigi.

JANE GARDAM (Džein Gardam) – britų rašytoja, daugelio svarbiausių literatūros premijų laureatė, 1999 m. apdovanota „Heywood Hill“ premija už didžiulius nuopelnus literatūrai, 2009 m. jai įteiktas Britanijos imperijos ordinas. Pasaulyje ji labiausiai išgarsėjo trilogija apie Britanijos imperijos saulėlydį, papasakotą per vienos sutuoktinių poros istoriją. Romanas „Vyras be trūkumų“ BBC 2015 m. buvo įtrauktas į 100 geriausių britų romanų sąrašą. Tai istorija apie advokatą Edvardą Federsą, kurį „The New York Times“ pavadino labiausiai įsimenančiu charakteriu šiuolaikinėje literatūroje. „Žmona su paslaptimi“ pasakoja Federsų poros gyvenimą iš žmonos Betės pozicijos.

Ir galiausiai į sceną įžengia... trečiasis asmuo. Advokatas Terensas Veniringas, pikčiausias Federso priešas ir viso gyvenimo varžovas. Ir drauge – žmogus, kurį visą gyvenimą mylėjo Betė Feders, nors apie tai niekuomet nebuvo kalbama garsiai. Kas buvo Veniringas? Paslaptingas advokatas, toks pat gabus kaip Federsas, stropiai saugantis savo praeitį. Kokia tikroji jo pavardė? Kuo jis taip sužavėjo Betę? Kokia buvo visą gyvenimą trukusios neapykantos priežastis? Neapykanta, skatinusi du teisininkus varžytis visą gyvenimą dėl sandorių, dėl karjeros ir – tyliai – dėl meilės, lydėjusios juos visą laiką, kol paaiškėjo, kad ji nejučia virto draugyste, apie kurią pasakojama žvelgiant iš senatvės perspektyvos.

Ironiškas, šmaikštus, sėkmės lydimas, gražiausią Honkongo moterį vedęs ir vieną lemtingą naktį Betės meilužiu buvęs Terensas Veniringas – dar vienas nepamirštamas Jane Gardam portretų galerijos charakteris. Britų imperijos pabaiga ir šių trijų žmonių fatališkos meilės, tokios pat neapykantos ir ilgesnės už gyvenimą draugystės istorija susipina vienoje sarkastiškoje ir drauge graudžioje knygoje.

ISBN 978-609-466-475-5
9 786094 664755
TYTO ALBA

Pirkite internetu
www.tytoalba.lt